

upotrebljavaju ili znače napravu, a žena se označuje izvedenicama sa sufiksom *-ica* od imenica muškog roda na *-ač* i *-telj*<sup>19</sup>. Stoga možemo prihvatiti naziv *nositeljica* tvoren od imenice muškoga roda *nositelj*. I u muškom se rodu naziv *nosilac* može zamijeniti nazivom *nositelj* (isti je problem već spomenut kod naziva *branitelj* i *brani-lac*). Zapreka za sufiks *-lica* utječe na raspodjelu sufiksa *-lac* i *-telj* i povećava čestotu izvedenica s *-telj* jer je odnos *x+--ica* veoma čest. Osim toga izvedenicâ sa sufiksom *-telj* ima više, izvode se od svršenih i nesvršenih glagola (*-lac* samo od nesvršenih) pa je i to dostatan razlog da se *nosilac* zamijeni s *nositelj*.

#### SAŽETAK

Mirjana Dedaić i Milica Mihaljević, Zavod za jezik IFF-a, Zagreb  
UDK 801.3:001.4:808.62, izvorni znanstveni članak primljen 20. studenoga 1990,  
prihvaćen za tisak 1. ožujka 1991.

#### On Some Tennis Terms

Many Croatian tennis terms are anglicisms which are not in accordance with the Croatian language system. The authors analyze tennis terms from newspaper texts, textbooks and the Sports Encyclopedia, trying to find Croatian terms which could replace unacceptable anglicisms. After detailed analysis, they offer a short English-Croatian list of recommended tennis terms.

### PRAVOPIS I SKLONIDBA STRANIH IMENA

Zrinka Babić

U hrvatskom vlada pravilo da se vlastita imena iz jezika koji se služi latinicom pišu izvorno<sup>1</sup>. Ono u načelu vrijedi samo za osnovni, nominativni oblik tih imena. Za sklonidbene oblike stranih vlastitih imena i pridjeve koji se od njih tvore treba znati posebna pravopisna pravila.

Strana imena imaju posebno mjesto u hrvatskom jeziku, ona pripadaju skupini stranih riječi, nisu tuđice ni posuđenice čak ni kad se sklanjaju, nego su riječi iz drugog jezika što se navode u hrvatskom. Bilo bi potrebno podijeliti nehrvatske riječi bar na četiri kategorije: a) *strane riječi* — riječi drugog jezika što se navode u hrvatskom, njihovo se strano podrijetlo ističe izvornim oblikom pisanja; ne mogu se zamijeniti hrvatskima, b) *tuđice* — riječi glasovnim sastavom prilagođene hrvatskom, ali ne i raspodjelom glasova, mjestom naglaska, vrstom sklonidbe; očito je njihovo strano podrijetlo, mogu se zamijeniti hrvatskima, c) *posuđenice* — hrvatskom naglasno, glasovno, sklonidbeno prilagođene riječi, ne mogu se (posve) zamijeniti hrvatskima, d) *usvojenice* — riječi tako potpuno uklopljene u hrvatski da se ne razlikuju od izvorno hrvatskih, često samo znalci znaju da su bile strane.

Dakle, budući da su strana imena prave strane riječi, poželjno je dopustiti da se i izgovaraju na izvoran način, uz izgovor našim glasovima, što je jedino moguće posta-

<sup>19</sup> Usp. S. Babić, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Zagreb, 1986, 157-158.

<sup>1</sup> Od izvornog se pisanja odstupa samo zbog tehničkih razloga, kad nedostaju znakovi koji se upotrebljavaju u izvornom pisanju. Nadamo se da će ti tehnički razlozi nestati općim prijelazom na računalni tisak.

viti kao opći ortoepski zahtjev.<sup>2</sup> To što se imena sklanjaju još ne znači da su se uklopila u naš glasovni sustav i postala tudice, nego samo da su dobila mjesto u hrvatskoj rečeničnoj strukturi:

- a) Najdraži mi je slikar *X*. Najdraži mi je slikar *Paul Klee*.  
*X*=nom., jedn., m. rod.
- b) Volim *X-y* od mladosti. Volim *Paula Kleea* od mladosti.  
*X-y*=akuz., jedn., m. rod.
- c) Kupujem sve knjige o *X-w*. Kupujem sve knjige o *Paulu Kleeu*.  
*X-w*=lok., jedn., m. rod.

Imena imaju važnu ulogu u identitetu nekog čovjeka, ona ga jezično određuju. To se određenje vlastitim imenom u pisanom obliku lako uočava u svim službenim spisima: npr. osobnom kartom s imenom Diana ne možete podići novac sa štedne knjižice čiji je vlasnik Dijana – iako su svi drugi podaci isti, to se službeno ne smatra istom osobom. Ako ne znaju, ljudi često znaju pitati sugovornika kako se izgovara njegovo ime ili prezime, npr. je li Nika ili Nika, je li Milena, Milena ili Milena, je li Babić ili Babić, a nikad vas ne pitaju kako da izgovaraju riječ marka, marka, marka ili marka, kao što se čuje. Pogrešnim izgovaranjem imena lako se može, i namjerno i nenamjerno, vrijedati ljude.

U izgovornom su obliku svojom čvrstom vezanošću uz zvuk imena od svih riječi najslićnija poeziji. U svakom je jeziku uloga stranih imena slična ulozi onomatopjskih riječi što izražavaju ljudska glasanja, poput *hmhati*, *pskhati*, *tskhati* ili *cktati*. Takve se riječi također mogu dvojno izgovarati: ili fonemizirano [hmakati], odnosno [hmkati], ili tako da je prvi dio nejezičan, nosno-grleni zvuk proizveden zatvorenim ustima: *hm*, a nastavak *-kati* jezičan, glasovno artikuliran zvuk: *hmhati*.

Izvornim načinom pisanja stranih latiničnih imena pravopis ostavlja izgovorne nedoumice pravogovoru. S gledišta pravopisne jednostavnosti poželjno bi bilo da se pisanje tih imena povodi samo za pisanjem, što znači da za pisanje stranih imena ne bi trebalo znati ni jedan izgovorni podatak.

Prigovor da treba podrobno znati o kome pišeš čim pišeš nečije strano ime ne može se jednostavno prihvatiti. Novinari prilično često moraju pisati o knjigama ili filmovima koji se natječu za kakvu nagradu. Mogu se spasiti navodeći pisce knjiga ili redatelje filmova u nominativu pomoću zavisnih rečenica, npr. »Odabrani su alžirski film *Pješčani vjetar* čiji je redatelj Mohammed Lakhdar-Hamina, argentinski filmovi *Mali prljavi rat* čiji je redatelj Hector Olivera i film *Djeca rata* čiji je redatelj Bebe Kamin, korejski film *Poslanik koji se nije vratio* čiji je redatelj Choe Un Hui, dva francuska filma: *Noći punog mjeseca* čiji je redatelj Eric Rohmer (pseudonim francuskog redatelja koji se zove Maurice Cherer) i *Prinčevi* čiji je redatelj Tony Gatlif, te španjolski film *Nevini sveci* čiji je redatelj Mario Camus.« Medutim, ako ne žele takva nepotrebna ponavljanja, morat će upotrebljavati posvojne genitive. Kad su pravila o pisanju sklonidbenih oblika različita u ovisnosti o izgovoru ili jezičnoj porodici pojedinog imena, moguće su različite nedoumice: bi li se npr. pridjev nastao od prezimena redatelja Maria Camusa oblikovao po španjolskom ili francuskom izgovoru (on bi mogao biti i Francuz koji snima u Španjolskoj), tj. Camusov, Camusev ili

<sup>2</sup> Vidi Z. Babić, Izgovor stranih imena, *Jezik*, 32, 1984/85, str. 49–56.

možda Camusjev. Osobita je teškoća s američkim državljanima jer se u njihovu popisu može pojaviti ime iz bilo koje jezične porodice, pa se ne može lako znati je li koje ime germansko, romansko ili iz neke neindoevropske porodice, a isto tako ni izgovoraju li se slova *i*, *y* kao *j* (kako se ne bi umetalo novo *j*).

Načelo pisanja stranih latiničkih imena vodenih samo pisanim oblikom nije dosljedno provedeno ni u jednom od naših pravopisa, ali se oni razlikuju i u pristupu. Stoga ću usporediti pravila o pisanju sklonidbenih oblika stranih osobnih imena i njihovih pridjeva u tri novija pravopisa – tzv. *Novosadskom*, *Hrvatskom pravopisu* i *Pravopisnom priručniku*.<sup>3</sup> Boljim rješenjima smatrat ću ona pravopisna rješenja koja zahtijevaju manje izgovornih podataka, pa onda i različitih pravila. Pravila ću iskazati i riječima i formulama uobičajenim u generativnoj lingvistici jer se tako jasnije uočava jednostavnost ili pak složenost pravila.

Osim toga, budući da se u pravilima otvornici iskazuju razlikovnim obilježjima, a ne samo nabranjem, ta su pravila primjenjiva i na otvornike kojih u hrvatskom nema, npr. zaokružene prednje otvornike kao u njemačkom, mađarskom, francuskom, turskom. Iako to nije izričito rečeno, u *Priručniku* se za takve glasove pretpostavlja najprije izgovorna zamjena našim glasom *i*, a tek onda pravopisno određivanje sklonidbenog tipa.<sup>4</sup> U *Hrvatskom pravopisu* nije naveden ni jedan takav primjer pa se može zaključiti da imena koja njima završavaju pripadaju kategoriji ostalih imena, navedenih u § 335, koji primaju padežni ili pridjevni nastavak na nominativni oblik.

Budući da se *Novosadski* i *Hrvatski pravopis* u tom dijelu razlikuju samo po pisanju pridjeva na *-ski* od vlastitih imena: *Novosadski* propisuje pisanje po izgovoru, a *Hrvatski* izvorno, u čemu se pak slažu *Priručnik* i *Novosadski*, u nastavku teksta govorit ću samo o *Hrvatskom pravopisu* i *Priručniku*.

U oba je pravopisa nužno znati je li ime muško ili žensko. Za ženska imena ima manje pravila.

## STRANA ŽENSKA IMENA

### *Priručnička pravila*

#### 1. pravilo (obavezno)

Ako ime završava otvornikom *-a*, sklanja se kao žena (e-sklonidba).

a#	→	e#
----	---	----

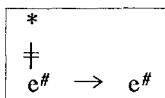
Npr.: *Gina, Gine; Maria, Marie.*

#### 2. pravilo (izborno)

Ako završava nenaglašenim *-e*, može se sklanjati kao žena (e-sklonidba):

<sup>3</sup> *Novosadski – Pravopis hrvatskosrpskog jezika*, Matica hrvatska – Matica srpska, Zagreb–Novi Sad; *Hrvatski pravopis*, autori Stjepan Babić, Božidar Finka, Milan Moguš, Školska knjiga, Zagreb, 1971; *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, autori Vladimir Anić i Josip Silić, Liber–Školska knjiga, Zagreb, 1986.

<sup>4</sup> U *Priručniku* § 449. »Strana muška imena kojima osnova završava na suglasnik ili na samoglasnik *i* (što se utvrđuje izgovorom) u nominativu imaju nulti nastavak (u pismu se njihov kraj može očitovati i drugačije) pa se dekliniraju kao Miroslav.« Među primjercima su navedeni npr. Raul Dufy, Albert Camus, Ismet Inönü.

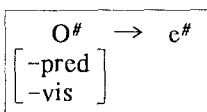
Npr.: *Jacqueline, Jacquellini.*

## 3. pravilo (obavezno)

Ako se završava kako drugačije, ne sklanja se. Npr.: *Ingrid.**Pravila iz Hrvatskog pravopisa*

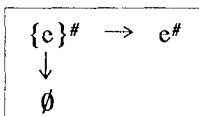
## I. pravilo (obavezno)

Ako završava otvornicima (znak O) –a ili –o, sklanja se kao žena (e-sklonidba).

Npr.: *Gioconda, Gioconde; Sapfo, Sapfe, Sapfin.*

## II. pravilo (obavezno)

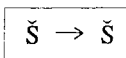
Francuska vlastita imena što završavaju na muklo –e (e koje se ne izgovara) sklanjaju se kao da na kraju imaju –a (muklo se e ne javlja u promjeni):

Npr.: *Jeannette, G Jeannette, D Jeannetti, Jeannettin; Marne, G Marne, D Marni, Marnin.*

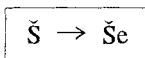
## III. pravilo (obavezno):

Ako završavaju šumnikom (znak Š) ili se ne mijenjaju, ili se ponašaju kao da svršavaju na –a, tj. sklanjaju se e-sklonidbom.

III.i.



III.ii.

Npr.: *Carmen, G Carmen i Carmene, Nives, G Nives i Nivese.*

## IV. pravilo (obavezno)

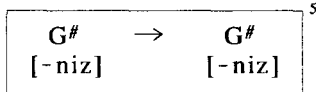
Ostala se imena ne mijenjaju.

Pravila o sklonidbi imena u oba se pravopisa ne odnose na istu stvarnost. U *Pravopisnom priručniku* obavezno se sklanjaju samo ženska imena što završavaju na –a. U *Hrvatskom pravopisu* sklonidba je uglavnom šira: osim imena sa završetkom na –a, sklanjaju se i imena sa završetkom na –o, a mogu i sa završnim šumnikom. Jedino se od imena s nenaglašenim –e sklanjaju, i to obavezno, samo francuska s muklim –e, dok se u *Priručniku* sklanjaju sva imena s nenaglašenim –e, ali izborno.

Dakle, *Hrvatski pravopis* ima jedno pravilo više (III), dvojnu mogućnost u sklonidbi ženskih imena što završavaju suglasnikom. Prvo je pravilo (I) u *Hrvatskom pravopisu* obuhvatnije, uključuje i završetke na –o. Drugo je pravilo (II) srodno prethodnom, ali se odnosi na točno određenu skupinu imena, neizgovarane francuske završne grafeme –e. Slično je pravilo (2) u *Pravopisnom priručniku* jednostavnije, odnosi se na svako nenaglašeno –e. Završna su pravila (3. i IV) jednaka u oba pravopisa, iako im je sadržaj različit. U *Priručniku* završno pravilo glasi:

## 3.1. pravilo

Ako završava neniskim otvornikom ili šumnikom, ne sklanja se:

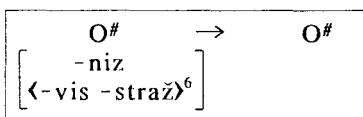


Budući da je pravilo (2), kojim se mijenja završetak imenica s nenaglašenim *e* izborno, ono se ne unosi u opće pravilo 3.1.

U *Hrvatskom pravopisu* završno pravilo glasi:

## IV.1. pravilo

Ako ime završava visokim otvornikom, te prednjim neniskim otvornikom (osim ako nije francusko muklo *-e*), ne sklanja se.

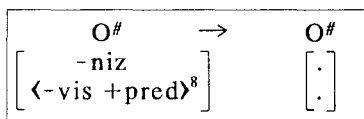


Budući da se u ovom pravilu mora navesti još poseban uvjet, to što  $\langle -\text{vis} -\text{straž} \rangle$  nije francusko muklo *-e*, to je pravilo mnogo složenije od srodnog pravila iz *Pravopisnog priručnika*. No prije nego se samo odbaci, treba ga pokušati donekle pojednostavniti.

Francusko se muklo *-e* u pravopisu tumači kao *e* koje se ne izgovara, što bi značilo da je ono samo pravopisni, grafički znak. Međutim, muklo se *e* izgovara kad zatreba u rečenici da bi se izbjeglo nizanje triju suglasnika<sup>7</sup>, te za potrebe stiha, npr. u aleksandrincima. Stoga ga treba smatrati fonemom: ono je središnji otvornik, razlikovna su mu obilježja [*-prednji -srednji -nizak -visok*]. Tako se završno pravilo iskazuje kao:

## IV.ii. pravilo

Ako ime završava visokim ili prednjim neniskim otvornikom, ne mijenja se:



Ako se, dakle, muklo *e* smatra [*-vis -pred*] glasom, u prvo se pravilo *Hrvatskog pravopisa* mogu uključiti i riječi sa završnim muklim *e*, pa se dobiva jedno pravilo manje:

<sup>5</sup> G znači glas.

<sup>6</sup> Pravilo se čita: Ako nije visok, ne smije biti stražnji.

<sup>7</sup> La règle générale pour l'e muet (caduc) est qu'il se prononce seulement lorsqu'il est nécessaire pour éviter la rencontre de trois consonnes. C'est la loi de trois consonnes. E. Horetzky, *Precis Pratique de Grammaire Française*, Školska knjiga, Zagreb, 1971.

<sup>8</sup> Pravilo se čita: Ako neniski otvornik nije visok, mora biti prednji.

## I.1. pravilo

Ako strano žensko ime završava otvornicima a, o ili muklim e, u sklonidbi zamjenjuje te glasove padežnim nastavcima (e-sklonidba).

$$\begin{array}{c} O^\# \rightarrow e^\# \\ \left[ \begin{array}{l} -\text{pred} \\ -\text{vis} \end{array} \right] \end{array}$$

Tako se u sklonidbi ženskih imena pokazuje da oba pravopisa imaju tri pravila, *Priručnik* pravilo 1, pravilo 3.1, pravilo 2, a *Hrvatski pravopis* pravilo I.1, pravilo IV.11, pravilo III:

*Priručnik*

## Prvo pravilo

$$\begin{array}{c} O \rightarrow e \\ [+niz] \end{array}$$

## Drugo pravilo

$$\begin{array}{c} G \rightarrow G \\ [-niz] \quad [.] \end{array}$$

## Treće pravilo

$$\begin{array}{c} \overset{*}{O} \rightarrow e \\ \left[ \begin{array}{l} -\text{vis} \\ -\text{straž} \end{array} \right] \end{array}$$

*Hrvatski pravopis*

$$\begin{array}{c} O \rightarrow e \\ \left[ \begin{array}{l} -\text{pred} \\ -\text{vis} \end{array} \right] \end{array}$$

$$\begin{array}{c} O \rightarrow O \\ \left[ \begin{array}{l} -\text{niz} \\ \langle -\text{vis} +\text{pred} \rangle \end{array} \right] \quad \left[ \begin{array}{l} . \\ . \end{array} \right] \end{array}$$

$$\check{S} \rightarrow \check{S} (+e)$$

Oba su prva pravila (I1) i (I1) podjednako složena, samo što je pravilo (I1) nešto obuhvatnije. Međutim, drugo je obavezno priručničko pravilo (31) jednostavnije od drugoga obaveznog pravila (IV11) *Hrvatskog pravopisa*. Ono se može pojednostavniti ako se strogo odredi redoslijed obaju pravila, pa glasiti kao što i glase u oba pravopisa: Ostala se imena ne mijenjaju. U *Hrvatskom pravopisu* treće (III) pravilo je obavezno, s time da je u njemu sadržano izborno potpravilo: dodavanje nastavaka na šumničke završetke. U *Pravopisnom priručniku* drugo (2) pravilo je izborno, ali se poziva na naglašenost, a ne samo odsječna razlikovna obilježja.

Sva se pravila mogu izraziti riječima.

*Priručnička pravila*: ženska se imena mijenjaju ako završavaju na -a, inače se ne sklanjaju; moguće ih je još sklanjati ako završavaju nenaglašenim -e.

*Pravila Hrvatskog pravopisa*: ženska se imena mijenjaju ako završavaju na -a, -o, te muklo -e, inače se ne mijenjaju; moguće ih je sklanjati ako završavaju suglasnikom.

Može se reći da su pravila u oba pravopisa podjednako složena, pitanje je samo koji pravopis bolje odražava jezičnu stvarnost.

## STRANA MUŠKA IMENA

### *Priručnička pravila*

#### 1. pravilo

Ako ime završava šumnikom, svim naglašenim otvornicima, te nenaglašenim visokim otvornicima, u sklonidbi se nastavci dodaju na osnovu po tzv. dodanoj a-sklonidbi:

1.i.

Š → Š a
---------

1.ii.

O → O a
[+vis]      [+vis]

1.iii.

Ö* → Ö* a
-----------

Npr. *Jacques Tati, Jacquesa Tatia; Albert Camus, Alberta Camusa; Ismet Inönü, Ismeta Inönüa*

#### 2. pravilo

Ako završava otvornikom a, sklanja se genitivnom e-sklonidbom.

a# → e#
---------

Npr. *Nicola, Nicole*

#### 3. pravilo

Ako završava otvornikom o, sklanja se genitivnom a-sklonidbom.

o# → a#
---------

Npr. *Ruggiero, Ruggiera; Bernardo, Bernarda*

Ako završava otvornikom -e, mora se odrediti je li ime germansko, romansko ili slavensko. Germanska imena sklanjaju se po dodanoj a-sklonidbi (1.iv. pravilo), npr. *Goethe, Goethea; Nietzsche, Nietzschea*, talijanska, španjolska i rumunjska po a-sklonidbi (3.i. pravilo)<sup>9</sup>, npr. *Giuseppe, Giuseppa, Gabriele, Gabriela*, a slavenska različito, po tri različita sklonidbena tipa.<sup>10</sup>

Teškoća je u ovim pravilima što se osim naglašenosti otvornika mora znati i porijeklo imena (germansko, slavensko, talijansko, španjolsko ili rumunjsko), te izgovor, odnosno odnos grafema i fonema, jer se u pismu kraj može očitovati različito (npr. *Alexandre Dumas, Alexandra Dumasa, Ione Rebreanu, Iona Rebreanu*).<sup>11</sup>

<sup>9</sup> U *Priručniku* su, § 451, spomenuti samo talijanski, španjolski i rumunjski jezik. Bi li to značilo da se Dante, kao talijanski pjesnik, sklanja G Danta, D Dantu, prid. Dantov, a ne Dantea, Danteu. Nije jasno što je s latinskim imenima, ni s imenima ostalih romanskih jezika. Francuska imena navedena kao primjer imaju grafeme bez odgovarajućih fonema.

<sup>10</sup> Vidi § 453.

<sup>11</sup> Nije jasno zašto je u *Priručnom pravopisu* u § 455 navedeno da se imena što završavaju na u te na bilo koji naglašen otvornik osim i sklanjaju kao biro, biroa, kad se sva ona sklanjaju po sklonidbi za živo pa bi, dakle, trebala biti spomenuta zajedno sa svim muškim imenima koja se sklanjaju kao Miroslav, Miroslava, u § 449.

### Pravila Hrvatskog pravopisa

#### I. pravilo

Imena što završavaju šumnikom, naglašenim otvornicima, visokim otvornicima i otvornikom -e na osnovu dodaju nastavke dodane a-sklonidbe.

I.i.

Š → Š a
---------

I.ii.

*Ö → *Ö a
-----------

I.iii.

O → O a	
[-niz]	[.]
[<-vis -straž>]	[.]

Npr.: *Pierre, Pierrea; John, Johna; Petrescu, Petrescuca; Suppé, Suppéa.*

#### II. pravilo

Imena što završavaju nenaglašenim -a zamjenjuju ga e-sklonidbom.

a → e
-------

Npr.: *Spinoza, Spinoze*

#### III. pravilo

Imena što završavaju nenaglašenim -o zamjenjuju ga a-sklonidbom.

o → a
-------

Npr. *Chicago, Chicaga; Makao, Makaa*

Navest će se sva pravopisna pravila za strana muška imena:

#### Priručnički pravopis

#### Hrvatski pravopis

##### Prvo pravilo

##### Prvo pravilo

Uvjet: pravilo I.iii. mora se primijeniti prije pravila I.iv.

I.i.

Š → Š a
---------

I.i.

Š → Š a
---------

I.ii.

*Ö → *Ö a
-----------

I.ii.

*Ö → *Ö a
-----------

I.iii.

germ. e → ea
--------------

I.iii.

O → O a	
[-niz]	[.]
[<-vis -straž>]	[.]

I.iv.

O → O a
---------

#### Drugo pravilo

#### Drugo pravilo

a → e
-------

a → e
-------



## Treće pravilo

Uvjet: pravilo 3.i. mora se primijeniti prije 3.ii.

3.i.

o → a

o → a

3.ii.

rom. e → a

Za slavenska se imena ne navode opća pravila o sklonidbi.<sup>12</sup> Navodi se samo da u sklonidbi ne gube nepostojane glasove *e* i *o*.<sup>13</sup>

Osim složenijeg I.iii. pravila, u sklonidbi muških imena *Hrvatski pravopis* dosad ima jednostavnija pravila. Međutim, *Hrvatski pravopis* ima dva dodatna pravila koja zamršuju sklonidbu stranih imena mnogo više nego u *Pravopisnom priručniku*, i to i u ženskih i u muških imena. Jedno je pravilo šumnička zamjena pred nastavkom.

## IV. pravilo

c → k / \_ + O<sup>#</sup>

Slovo *c* zamjenjuje se u sklonidbi slovom *k* u romanskih vlastitih imena na -ca (izgovorno -ka), npr. *Petrarca, Petrarke, Salamanca, Salamanke; Bianca, Bianke*.

Druga je teškoća umetanje glasa *j* u sklonidbi imena s dvootvorničkim završecima, npr. *Klio, Klije, Klijin; Vigny, Vignyja; Leopardi, Leopardija; Petöfi, Petöfija, Petöfijev*.

Riječ je o pravilu u kojem se *j* umeće između osnove i sklonidbenih nastavaka ako osnova završava visokim otvornikom.<sup>14</sup>

## V. pravilo

$$\emptyset \rightarrow j / O \quad \_ + O^{\#}$$

[+vis]

Međutim, ako *i*, *y* služe samo kao pravopisni znak ili ako se čitaju kao *j*, prema *Hrvatskom pravopisu* ne umeće se novo *j*, npr. *Boccaccio, Boccaccia; Reggio, Reggia; Hollei, Holleia; Kalay, Kalaya; Nagy, Nagya*.

<sup>12</sup> Slavenska su imena i tako drugačija vrsta stranih imena. Ona idu po različitim sklonidbenim tipovima, ponašaju se kao tuđice, a ne strane riječi. Stoga ne ulaze u građu ovog članka.

<sup>13</sup> Za razliku od njih, nepostojano *e* iz kajkavskoga gubi se kao standardno nepostojano *a*: Tkalec, Tkalca, Sremec, Sremca, ali Maček, Mačeka.

<sup>14</sup> Skupovi *ie* i *ia* iz § 330, kao u riječima Columbia, Columbijske, Tokio, Tokijske, gdje je posljednji otvornik nominativnog završetka zamijenjen nastavkom i skupovi *eea*, *ie*, *ia*, *ya* nastali dodavanjem nastavka iz § 334, posve su jednaka okolina za primjenu pravila.

Budući da primjena pravila o umetanju *j* između visokog otvornika osnove i obličnog nastavka ovisi o izgovoru visokih otvornika, tj. o odnosu fonema i grafema, njih je pisanje sklonidbenih oblika stranih imena zamršenije nego što je nužno. To je posve pismovno pitanje, nema nikakvih posljedica na izgovor jer se prijelaznik *j* opažajno ne razlikuje ako je u susjedstvu s otvornikom *i* ili *e*.<sup>15</sup> Umetanjem slova *j* ne dobiva se za pravopis bitna obavijesnost, a otežava se svladavanje pravilnog pisanja. Vjerojatan je razlog tome pravilu želja da sklonidbeni oblici stranih imena izgledaju sličniji hrvatskim riječima. Ali oni se već zbog svoje osnove jasno pokazuju stranim. Stoga smatram boljim rješenjem izostavljanje takvog pravopisnog pravila, kao što su to učinili pisci *Pravopisnog priručnika*.

Drugačije se može postupati jedino u sklonidbi imena i prezimena naših ljudi, kao što je npr. prezime *Peti*. Umetanje *j* u sklonidbi prezimena kao *Mirka Petija* pokazuje da se to ne smatra stranom riječi, već tuđicom.<sup>16</sup> Međutim, ako je prezime zadržalo izvornu stranu grafiju, poput prezimena *Gavazzi*, u sklonidbenim ga oblicima treba pisati kao i ostala strana prezimena, dakle bez *j*: npr. *Borisa Gavazzia*.

#### PRIDJEVI

U *Pravopisnom priručniku* pridjevi na *-ov/-ev* i *-in* napravljeni od stranih imena i prezimena ljudi pišu se onako kako se pišu i imena od kojih su napravljeni (na *-ev* završavaju ako osnova završava glasovima *i* ili *j*, npr. *Inönüev*, *Tolstojev*, *Mboyin*, *O'Neillov*).

Pridjevi sa završetkom *-ski* (nastavci *-ski*, *-ovski/-evski*, *-ijanski*, *-inski*) pišu se prema odgovarajućim transkripcijskim pravilima, npr. *bodlerovski*, *onilovski*, *kvazimodovski*, *geteovski*. Između osnove i nastavaka *-evski*, *-inski* i u njima se umeće *j*, npr. *danucijevski*, *dostojevskijevski*. S tim pravilom nema teškoća.

U *Hrvatskom pravopisu* svi pridjevi nastali od stranih vlastitih imena pišu se izvorno. Prema pravilima o glasovnim promjenama krajnji im se suglasnik može mijenjati, i tako nastaju iste promjene kao u tvorbi od hrvatskih riječi, npr., *münchenski* (prema *München*), *rostočki* (prema *Rostock*), *kielski* (prema *Kiel*).

Teškoća u pisanju pridjeva nastaje kad se slovni i izgovorni oblik razlikuju pa se može slijediti ili pismo, ili izgovor. Tako se pridjev načinjen od prezimena francuskog pisca *Camusa* izgovara [kamijev], pa se stoga u *Priručniku* piše *Camusev*. Iako taj primjer *Hrvatski pravopis* ne donosi, i po njegovim bi ga se pravilima pisalo *Camusev* (a možda čak i *Camusjev*). Za razliku od njega, pridjev od prezimena španjolskog redatelja prezimena napisanog istim slovima bilo bi *Camusov*.

Kad bi se željelo pisateljima olakšati pisanje pridjevni i sklonidbenih oblika stranih imena, ne bi se trebalo oslanjati na izgovor završnih glasova, nego samo na pismo. Tada bi se pridjev od imena poput *Camus* pisalo *Camusov*<sup>17</sup>, bez obzira bilo to francusko ili španjolsko prezime. Izgovor bi trebalo prepustiti pravogovoru, osobito stoga što se danas spominju imena iz svih jezika na svijetu, a ne kao prije samo iz ne-

<sup>15</sup> Vidi članak I. Škarića, Slovo glas i fonem *j*, *Jezik*, 32, 1984/85, str. 131–138.

<sup>16</sup> Kad bi se to prezime sklanjalo *Peti*, *Petoga*, to bi bila usvojenica.

<sup>17</sup> Prezime francuskog pisca navodi se kao primjer da bi se objasnilo načelo. Međutim, smatram da bi se moglo dopustiti dvojno pisanje samo kod najpoznatijih imena, koja su već bitan dio naše osnovne kulture pa se mogu shvatiti kao svojevrsni egzozimi, kao što je baš prezime francuskog pisca Alberta Camusa.

koliko indoevropskih i još pokojeg susjednog, pa nitko ne može lako znati kako se ona izgovaraju. Tako se načelo pisanja prema izgovoru ne treba dosljedno provoditi.

Najvećim mogućim oslanjanjem na pisani oblik bar bismo svi ujednačeno pisali i tako kao narod postali pismeniji. Do izgovornih bi pogrešaka i onako dolazilo kad god ljudi ne bi poznavali imena i ne bi ih znali čitati. Vjerujem da one ne bi zbog pisanja *Camusov* koje treba čitati [kamijev] bile ništa brojnije. Hrvatskom je svojstveno čuvanje pismovnih veza s tuđom kulturom, što se očituje u načelu izvornog pisanja stranih vlastitih imena.

Stoga predlažem da se u sklonidbi navedenih imena usvoje kao obavezna jednostavnija pravila iz oba pravopisa kad se god ona razlikuju. To osobito vrijedi za isključivo pravopisna pravila. Tako bi se iz *Hrvatskog pravopisa* izostavilo pravilo umetanja *j* u strana imena, pravilo o zamjeni osnovačnog šumnika *c* šumnikom *k*, a iz *Pravopisnog priručnika* različita pravila za sklonidbu imena što završavaju otvornikom *e* u ovisnosti o njihovu izgovoru, germanskom ili romanskom podrijetlu.

A ako bi se a-sklonidba ženskih imena što u nominativu završavaju slovom *-o* i *-e* proglasila izbornom, uz izbornu sklonjivost imena što završavaju šumnikom, i sklonidbena bi se i pravopisna pravila mnogo lakše učila, a time se ne bi izgubilo na pismovnoj obavijesnosti.

#### SAŽETAK

Zrinka Babić, Filozofski fakultet, Zagreb  
UDK 801.1:808.62, izvorni znanstveni članak, primljen 14 svibnja 1991,  
prihvaćen za tisak 25. svibnja 1991.

#### Ortography and Declination of Foreign Names

The author analyzes approaches to the writing of foreign personal names in two Croatian orthography manuals.

## O JEZIKU SPLITSKE PISANE RIJEČI NAKON PRVOGA SVJETSKOG RATA

*Zdravko Mužinić*

Nakon Skerlićeve ankete unifikacija jezika trebala se provesti tako da hrvatski pisci prihvate ekavicu, a srpski latinicu. Uz više književnika iz Zagreba (M. Krleža, A. Cesarec, T. Ujević, D. Cesarić i dr.) i neki pjesnici i pisci te kulturni i znanstveni radnici iz Splita nakon prvoga svjetskog rata počinju pisati ekavicom, a neki od njih prihvaćaju uz to i riječi, oblike, gramatičke konstrukcije srpskoga književnog izraza. Elemente srpskog jezika upotrijebit će i neki pisci koji su ostali vjerni ijekavici – sve to u naivnom uvjerenju da su Hrvati i Srbi jedan narod te da jedan narod treba imati i jedan književni jezik. Vjerovalo se naime da će se tako Hrvati i Srbi putem jezika i politički ujediniti i postati stvarno jedan narod...

Riječ je pretežno o mladim piscima koji tih godina zapravo tek ulaze u književnost, iako je i među njima bilo onih koji tu novinu nisu posve prihvatili ili su je prihvaćali samo djelomično. Stariji pisci pak, osim nekih iznimaka, nastavljaju